

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ОЛИЙ ТАЪЛИМ, ФАН ВА ИННОВАЦИЯЛАР ВАЗИРЛИГИ

БУХОРО ДАВЛАТ УНИВЕРСИТЕТИ

АРХЕОЛОГИЯ ВА БУХОРО ТАРИХИ КАФЕДРАСИ

БУХОРО ТАРИХИ МАСАЛАЛАРИ

(Энг қадимги замонлардан ҳозиргача)

мавзусида Республика миқёсидаги илмий-амалий конференция

МАТЕРИАЛАРИ

2024 йил 10 май

Бухоро – 2024

Илмий-амалий анжуман Бухоро тарихи, манбашунослиги, тарихшунослиги, археологияси, этнографияси, нумизматикаси, шаҳарсозлиги, маданият ва санъати соҳаларида амалга оширилаётган энг янги илмий натижаларни илмий жамоатчиликка етказиш, фан ва таълимнинг узвий боғлиқлигини кучайтириш мақсадида Бухоро давлат университетида **2024 йил 10 май** куни **“БУХОРО ТАРИХИ МАСАЛАЛАРИ” (ЭНГ ҚАДИМГИ ЗАМОНЛАРДАН ҲОЗИРГАЧА)** мавзусидаги Республикао микёсида илмий-амалий конференция белгиланган тадбирларни амалга ошириш мақсадида ўтказилди.

Ушбу илмий тўплам кенг илмий жамоатчилик, Бухоро тарихи билан қизиқувчилар, тарихчилар, магистрантлар ва талаба ёшларга мўлжалланган

Масъул муҳаррир:

БухДУ профессори, тарих фанлари доктори

Ҳ.Ҳ.Тўраев

Таҳрир хайъати ва аъзолари:

О.Х.Ҳамидов - Бухоро давлат университети ректори, и.ф.д., профессор
Т.Х.Расулов - илмий ишлар ва инновациялар бўйича проректор, ф.ф.д., профессор
А.А.Болтаев - Тарих в юридик факультети декани, ф.ф.д., доцент
Ф.У.Темиров - Археология ва Бухоро тарихи кафедраси мудири, т.ф.ф.д (PhD) доцент
С.И.Инояттов – Бухоро давлат университети профессори, т.ф.д.
М.И.Ниязова - Археология ва Бухоро тарихи кафедраси доценти, т.ф.н
М.Б.Қурбонова - Археология ва Бухоро тарихи кафедраси доценти, т.ф.н
Ф.Ҳ.Бобожонова - Археология ва Бухоро тарихи кафедраси доценти, т.ф.н
А.Ҳ.Болтаев - Археология ва Бухоро тарихи кафедраси доценти, т.ф.ф.д (PhD)
Б.Б.Болтаев - Археология ва Бухоро тарихи кафедраси катта ўқитувчиси, т.ф.ф.д (PhD)
О.И.Ражабов - Археология ва Бухоро тарихи кафедраси катта ўқитувчиси,
Ш.Ў.Носиров – Археология ва Бухоро тарихи кафедраси ўқитувчиси,

Тўпловчи ва нашрга тайёрловчилар:

Темиров Ф.У. – Археология ва Бухоро тарихи кафедраси мудири
Умаров Б.Б. – Археология ва Бухоро тарихи кафедраси ўқитувчиси
Носиров Ш.Ў– Археология ва Бухоро тарихи кафедраси ўқитувчиси

Мазкур тўплам Бухоро давлат университети Илмий Кенгашининг 2024 йил 4 майдаги
9 – сонли қарори билан нашрга тавсия қилинган.

*Илмий-амалий анжуман материалларида ёритилган тарихий жараёнлар,
маълумотлар, чиқарилган хулосалар, манба ва адабиётлар учун муаллифларнинг
ўзлари масъул ва жавобгардир*

**SOVET DAVRI MANBALARIDA BUXORO AMIRLIGINING BOSIB OLINISHI
MASALALARINING YORITILISHI**

**Baxtiyorov Behruz Bobirovich
Buxoro davlat universiteti magistranti**

Uzoq yillar davomida Sovet tarixshunosligida Rossiya imperiyasining O'rta Osiyodagi harbiy harakatlarining yoritilishi asosan kommunistik mafkuraning g'oyalariga mos tarzda kechdi. Harbiy harakatlarning asl maqsadlari e'tibordan chetda qoldi. Shuningdek, imperiya harbiylarining mustaqil Buxoroga yurishlari va ularning natijalari ham mafkuraga asoslangan holda tadqiq etilgan edi.

Aslini olganda 1858 yili birdaniga uchta ekspeditsiya tuzilib, sharqshunos N.V.Xanikov boshchiligidagi ilmiy ekspeditsiya Eron va Hirot vohasiga; Ch.Valixonov boshchiligidagi savdo ekspeditsiyasi Qashqar (Janubi-sharqiy Turkiston)ga va diplomatik ekspeditsiya Xiva hamda Buxoro xonliklariga yuboriladigan bo'ldi. Bu ekspeditsiyaga Londondagi rus harbiy agenti, O'rta Osiyoga hujum qilish siyosatining tarafdori polkovnik N.P.Ignatev boshchilik qilgan.

A.I.Butakov qo'mondonligidagi Orol flotiliyasidan iborat missiya mintaqadagi umumsiyosiy vaziyatni o'rganish, Buxoro va Xivada rus savdosini kengaytirish va yaxshilash; xonlik ishlariga "inglizlarni zararli aralashuvi"ni barbod qilish va ularni o'z tomoniga jalb etish; rus savdo kemalarining Amudaryo bo'ylab erkin suzib yurishiga xonlarning roziligini olish vazifasini bajarishi kerak edi. Ularga taqdim etilgan 8-yo'riqnomada: "Sizlarga yuklatilgan ishlarning eng muhimi Amudaryo bo'ylab ochiq kema qatnovini yo'lga qo'yishdan iborat. Bu vazifani bajarish uchun imkoni bo'lgan barcha vositalar bilan harakat qilishingiz kerak",- deyilgan edi. Shundan ham ko'rinib turibdiki bu ekspeditsiya bo'lg'usi bosqinchilik harakatlari uchun zamin tayyorlash maqsadida kelgan edi¹.

Bundan tashqari, N.Ignatyev Xiva va Buxoroga qilingan missiya yakunlariga baho berib, o'zining "Миссия в Хиву и Бухару в 1858 г." nomli asarida shunday yozgan edi: "Eng asosiy va eng muhim natija shundan iboratki, xonlikni rus hukumatining ko'zidan to'sib turadigan tuman tarqalib ketdi. Bizning missiyamiz qo'lga kiritgan ma'lumotlar va avvalgi, "sarob"ning insof bilan barham toptirilishi ana shu ayyor va o'z so'zida turmaydigan qo'shnilar bilan munosabatlarimiz tabiatida keskin burilish yasadi, ular hokimiyatning ahamiyati va negiziga, ularning haqiqiy kuchiga va ayniqsa biz O'rta Osiyoda egallashimiz lozim bo'lgan ahvolning xususiyatlariga ancha tog'ri nazar tashlash qaror topishiga, o'zimizning muhim manfaatlarimizni yanada to'g'ri va qudratli tarzda himoya qilishimiz uchun ko'zlangan maqsadimizni aniqlab olishimizga imkon berdi".

Ekspeditsiyaga bu xilda baho berish "gapga ko'nmaydigan" qo'shnilar bilan diplomatik muzokoralar olib borishdan bevosita qurolli siquvga, faol hujumkor harakatlarga o'tish "vaqti kelganini" bildirardi. Ana shu paytdan Rossiya imperiyasi hukmron doiralari rejaları va mo'ljallarida O'rta Osiyo muammosi ustuvor o'rin egallab, "Osiyoda o'z sanoatimiz, o'z madaniyatimiz va o'z savdo sotig'imiz ta'sirini kuchaytiraylik", "Bizning chegaralarimizga tutash bo'lgan dunyoning bu qismidagi madaniy ishda ishtirok etishimizni talab qilamiz", "Bizning ham bu viloyatga erkin kirishimiz mumkin bo'lgan vaqt yetdi" kabi chaqiriqlar eshitila boshlandi.

M.Terentyev o'zining "История завоевания Средней Азии" nomli asarida: "General Chernyayev Toshkent atrofidagi ba'zi viloyatlarni ham ishg'ol etajagini, bular faqat Qo'qon xoniga tegishli bo'lganligi uchun Buxoroni aralashmasligini so'ragan edi. Buxoro amiri hali ham sulh tuzish umididan voz kechmay, 1865 yilda Nasriddin Hoja boshchiligidagi Toshkentni ozod etish masalasida Peterburgda elchilar yubordi. Ammo amir elchilari general Chernyayev buyrug'i bilan general Krijanovskiy tomonidan Orenburgda ushlab qolindi, Peterburgga borishga yo'l qo'yilmadi. Bunga javoban Buxoro amiri ham Toshkent da'vosidan voz kechish uchun Rossiyaning Buxoroga yuborilgan bir guruh elchilarning qaytib ketishlarini ta'qiqlab qo'ydi", - deb yozadi². Amir Muzaffarxonning bu ishidan darg'azab bo'lgan general Chernyayev bir xat

¹Игнатъев Н. Миссия в Хиву и Бухару в 1858 г. – СПб., 1897. – С. 278.

² Терентьев М.А.История завоевания Средней Азии. Т.1. - СПб., 1906. – С. 324.

tayyorlab, darhol bir qarorga kelishini so'ragan edi. Amir Muzaffarxon rus generallarining ushbu xatiga shunday javob bergan edi: "Mening elchilarimni imperator bilan uchrashuviga monelik qildingiz. Men ham bunga javoban sizning elchilaringizni ushlab turibman. Mening elchilarim rus imperatori bilan uchrashuvigacha elchilaringizni himoya qilib turaman".

General Chernyayev o'z elchilarini qaytarish uchun kuch ishlatishga qaror qilib, 1866 yil yanvar oyida Buxoro amirligini bo'ysundirish uchun harbiy harakatlar boshladi. Bu xabarni eshitgan amir Qo'qon xoni Xudoyorxonga ruslarning yo'lini to'sishni buyurdi. Xudoyorxon esa Rossiya bilan to'qnashishdan qo'rqib, amir Muzaffarning farmonini bajarmadi.

Rus istilochilari nazarlarini 1866 yil yanvarida Buxoroga qaratadilar va general Chernyayev harakatlarini boshlaydi. Dastlab qo'shin Jizzax tomondan o'z harbiy harakatlarini boshladi va shu yilning o'zida Jizzax bilan birgalikda O'ratepa va Yangiqo'rg'on ham egallandi. M.Zinovyeu o'zining "Осада Ура-Тюбе и Джизака. Воспоминания об осенней экспедиции 1866 г. в Туркестанской области" nomli risolasida bu voqealar haqida qimmatli ma'lumotlarni beradi. Unda: "1868 yil ikkinchi harbiy mavsum boshlanib, unda juda katta strategik ahamiyatga ega Samarqand egallandi. Bu mag'lubiyatlarda asosiy sabab bu - xonlar o'rtasida ittifoq yo'qligi hamda hali ham foydalanilayotgan qilich, zambarak va o'q yoylarning ruslarning tengsiz artilleriyalari yonida o'yinchoq bo'lib qolishi edi deb qayd qilib o'tadi. Ularning o'qlari ayrim hollari aytmaganda qo'rg'oshin yalatilgan toshchalarga o'xshaydi"¹, - deb qayd qiladi M. Zinovyeu.

Ammo shuni ham alohida ta'kidlash joizki ruslar elchilik munosabatlari davrida juda katta ma'lumotlarga egaliklari ham ularning ozchilik bo'lishlariga qaramasdan samarali harakatlanishlariga sabab bo'ldi². Ruslarga qarshi birlashibgina ularni yengish mumkinligini Jizzax shahri aholisi ko'rsatib berdi. Ular hattoki general Chernyayevning mansabdan ketishi va Turkiston viloyati harbiy gubernatori va qo'mondoni qilib general Romanovskiy tayinlanishiga sabab bo'ldilar. Mirzo Abdulazim Somiy "Тарихи Салотини Мангития" asarida yozishicha, Orenburg general gubernatori Krijanovskiy Rossiya harbiy vaziri Milyutinga 19 oktabrda yozgan telegrammasida: "Jizzax 18 oktabrda besh kunlik qamalidan so'ng egallandi. 100 ga yaqin askarimiz halok bo'ldi, to'rt kishi yaralandi" deb yozadi. 1867 yil 11 iyulda Turkiston General gubernatorligi tashkil etiladi. Uning rahbari etib General fon Kaufman podsho Aleksandr II tomonidan tayinlandi. Jizzaxdagi jangdan qaytgan kam sonli kishilarning ko'pchiligi yarador, otsiz va qurolsiz edi. Ruslar oradan 15 kun o'tib endi Samarqand sari harakatlanib boshlashdi - deb yozadi³.

Voqealar rivojini yoritishda D.Logofetning ma'lumotlari qimmatlidir. U o'zining "Бухарское ханство под русским протекторатом" nomli asarida "1868 yil 29 mayda Kattaqo'rg'on atrofida 30000 kishidan iborat qo'shin ruslarning 30 ta to'p va miltiqlar bilan qurollangan askarlariga qarshi chiqib, 7000 kishi vafot etdi. 31 mayda Kattaqo'rg'ondagi ruslarga yana zarba berildi. Bu davrda Abdumalik to'ra Qarshi, G'uzor, Hisor, Sherobod aholisini G'uzorda to'playdi va Shahrisabz beki Hakimbiy va Kitob beki Jo'rabek bilan birgalashib, bo'lajak hujumga tayyorlana boshlaydi. Zirabuloq jangidan so'ng endi aholi jimib qolgandek tuyulgandi. Ammo Buxoro taxti valiahdi Abdumalikxon Shahrisabz va Hisor aholisidan qo'shin tuzib Samarqand tomon harakatlanana boshlaydi", - deb yozadi⁴.

G.Arandarenko bu haqida: "1868 yil 6 oktabrda general Abramov vatanparvar kuchlar bilan Qarshida to'qnashadi. Ammo artilleriya o'z kuchini ko'rsatib Abdumalik to'ra Xivaga qochadi. 1870 yil 25 iyunda general Abramov olti rota, 200 kazakdan iborat qo'shin bilan isyonkor shahrisabzliklarni tor-mor etadi. 14 avgustda Kitob shahri egallanib, 15 avgustda

¹ Зиновьев М. Осада Ура-Тюбе и Джизака. Воспоминания об осенней экспедиции 1866 г. в Туркестанской области // Военный сборник, 1868. №3 - 4, - С. 331.

² Мейендорф Э.К. Путешествие из Оренбурга в Бухару. - М., 1875. -С. 140.

³ Мирзо Абдулазим Сомий. Тарихи Салотини Мангития. - М., 1962. - С. 66.

⁴ Логофет Д.Н. Бухарское ханство под русским протекторатом. Том 1. - СПб., 1911. - С. 28.

Shahrisabz tomonga yurish boshlanadi. Shahrisabz ham egallanib, Kitob bilan birgalikda amir ixtiyoriga topshiriladi, – deb yozadi¹.

Yuqoridagi manbalarning tahlilidan shu narsa ko'rinib turibdiki xonliklar o'trasida birlikning yo'qligi, o'zaro raqobatning mavjudligidan foydalangan rus sarkardalari bu hududlarni birin ketin oson egallay oldi va bo'ysundirdi.

XX АСР БОШЛАРИГА ОИД ЁЗМА МАНБАЛАРИДА БУХОРОНИНГ ИЖТИМОЙ-СИЁСИЙ ВА МАДАНИЙ ҲАЁТИ

Гулирухсор Темирова
БухДУ, ўқитувчи

XX аср бошларида ижод қилган тарихнавислардан Мирзо Салимбек, Шарифжон Махдум Садр Зиё, Муҳаммад Али Балжувоний ўз асарларида Бухоронинг манғитлар даври ижтимоий-сиёсий ва маданий ҳаётига доир маълумотларни тақдим этиб, ўзларидан олдинги муаллифларнинг илмий анъаналарини давом эттирдилар ҳамда манғитлар сулоласи тарихининг ўзига хос жиҳатларини ёритиб бердилар.

Мирзо Салимбек 1850/51 йилда Бухоронинг бадавлат ва нуфузли хонадониди таваллуд топди. У ҳаёти ва фаолияти давомида амирликнинг юқори лавозимларида фаолият кўрсатди. Масалан, 1884-1885 йиллари Туркистон генерал-губернаторлигида Бухоронинг вакили сифатида фаолият олиб борди. Туман амлоқдори, шаҳар миршаби, бир қанча вилоятлар ҳокими, бош закотчи каби мансаблар Мирзо Салимбекнинг ижтимоий ҳаётда фаоллигидан далолат беради. Вафот этган йили аниқ эмас. Авлодлари ҳозирда Бухорода истиқомат қилади.

Мирзо Салимбек бир қанча тарихий ва адабий асарлар муаллифи. “Кашкули Салимий”, “Жомеъ ул-гулзор”, “Та’рихи Салимий” шулар жумласидандир. “Та’рихи Салимий” 1917-1920 йилларда ёзилган. Асар қўлёзмаси устида шарқшунос Н.Норқулов чуқур тадқиқот олиб бориб, уни номзодлик диссертацияси даражасида ҳимоя қилган. “Та’рихи Салимий”нинг Н.Норқулов томонидан рус тилига қилинган илмий-изоҳли таржимаси 2009 йил Тошкентда чоп этилди²²⁸. Асарнинг Чингизхон тарихидан амир Музаффар давригача бўлган қисми комплиятив бўлиб, мустақил аҳамият касб этмайди. 1860-1920 йиллар воқеаларини ўз ичига олган асосий қисми оригиналлиги, шу даврда ёзилган бошқа тарихий асарларда учрамайдиган маълумотларга бойлиги билан ажралиб туради.

Амир Музаффар даврида содир бўлган воқеа-ҳодисалар, Бухоро-Қўқон, Бухоро-Россия муносабатлари, амирликнинг маъмурий тузилиши, умумий аҳволи ҳақида қимматли маълумотлар мавжуд. Тарихий воқеалар баёни давомида айрим ҳикоятлар ҳам келтирилади. Жўйборийлар тўғрисидаги шундай ҳикоятлар асардан жой олган. Амир Абдулаҳад, Амир Олимхон ҳукмронлик даври, Мирзо Насрулло қушбеги, жадидчилик ҳаракати, большевиклар хуружи тўғрисидаги маълумотлар ўзига хос тарихий-бадиий услубда ёритиб берилади.

Мирзо Салимбек Мирзо Насрулло қушбеги фаолиятига баҳо берганда, унинг салбий жиҳатларини баъзан ошириб юборади. Мирзо Насрулло қушбеги амирликда катта ваколатларга эга бўлганлиги сабаб, бирон-бир масала унинг маслаҳатсиз ҳал этимаганини муаллиф танқид остига олади. Унинг жадидларни махфий қўллаб-қувватлагани, жадидлар ғоясига эргашгани, амирни ҳам чалғитгани салбий ҳолат сифатида талқин қилинади. Муаллиф амир Олимхонга бўлган хайрихоҳлиги ва садоқатини яширмаган ҳолда Файзулла Хўжаевнинг жадидлик фаолиятига салбий муносабатда бўлади ва уни фитначиликда айблайди.

¹ Арандаренко Г.А. Досуги в Туркестане. 1874 – 1889. - СПб., 1889. - С. 535.

Бухоро тарихи масалалари (энг қадимги замонлардан ҳозиргача)

У.Муродуллаев. ЎЗБЕК ДАВЛАТЧИЛИГИ ТАРИХИДА МАНФИТЛАР СУЛОЛАСИНИНГ ЎРНИ	217
Мақсуд Бешимов. АЙНИЙ ВА МУНЗИМ.....	219
Г.Нормуродова, О НЕКОТОРЫХ ИЗМЕНЕНИЯХ В СОЦИАЛЬНОЙ СТРУКТУРЕ БУХАРСКОГО ЭМИРАТА (КОНЕЦ XIX – НАЧАЛО XX ВЕКА)	221
Feruza Sharopova, A'zam Boltayev. BUXORO AMIRI KOLLEKSIYASINING TAVSIFI....	225
Исмат Нусратиллоевич Наимов. БУХОРО АМИРЛИГИДА ҚОЗИ МАНСАБИ ВА ХИЗМАТ ФАОЛИЯТИ ЙЎНАЛИШЛАРИ	228
Baxtiyorov Behruz Bobirovich. SOVET DAVRI MANBALARIDA BUXORO AMIRLIGINING BOSIB OLINISHI MASALALARINING YORITILISHI.....	232
Гулирухсор Темирова. XX АСР БОШЛАРИГА ОИД ЁЗМА МАНБАЛАРИДА БУХОРОНИНГ ИЖТИМОИЙ-СИЁСИЙ ВА МАДАНИЙ ҲАЁТИ.....	234
Ғаниев Камолиддин. БУХОРО АМИРЛИГИ ИЖТИМОИЙ-СИЁСИЙ ҲАЁТИ ТАҲЛИЛИ (Ахмад Донишнинг “Рисола, ёхуд Манғитлар хонадони салтанатининг қисқача тарихи” асари асосида).....	236
Musinova Aziza Sadikovna. BUXORO KANDAKORLIK SAN 'ATIDA NAQSH VA KOMPOZITSIYA	239
Inoyatova Mohinur Mirzobek qizi, Utayeva F.X. TURKISTON DAVRIY MATBUOTIDA IJTIMOYIY JARAYONLARNING YORITILISHI	243
B.G'. Rasulov. F.K.GIRS TAFTISH HISOBOTLARIDA ZARAFSHON OKRUGINING MA'MURIY-HUDUDIY TUZILISHI VA BOSHQARUV TIZIMINING AYRIM JIHATLARI.....	244
Tal'at Halimov. BUXOROLIK SAXOVATPESHA VA XALQ HOMIYSI CHORIQLUBOY	246
G.R. Ostonova. ROYI KALON ME'MORIY ANSAMBLI TARIXI	249
Рахимджанова Нигора. БУХОРО АМИРЛИГИДА ОЛИБ БОРИЛГАН ИЛМИЙ ЭКСПЕДИЦИЯ ВА САФАРЛАР ТАРИХИДАН (XIX АСР ОХИРИ-XX АСР БОШЛАРИ).....	252
Mahmuda G'oyibnazarova. BUXORO AMIRLIGIDAGI IJTIMOYIY-IQTISODIY JARAYONLAR (“OYINA” JURNALI MAQOLALARI ASOSIDA).....	256
Nosirov Sherzod O'ktam o'g'li. BUXORO AMIRLIGI TARIXINI O'RGANISHDA MAHALIY MATBUOT NASHRLARINING AHAMIYATI	259
Bobodustov Bobur Mirzoboyevich. XIX ASRNING OXIRI - XX ASR BOSHLARIDA ZARAFSHON VOHASI SUV XO'JALIGIDA SARFLANGAN XARAJATLARNING TARIXIY-MANBAVIY TAHLILI.....	261
Qilichev R.E. BUXORO AMIRLIGIDA METALLSOZLIK.....	264
Nosirov Sherzod O'ktam o'g'li. BUXORO AMIRLIGI TARIXINI YORITISHDA “TURON” GAZETASINING O'RNI.....	266
Orziyev M.Z., Zayniyev K.M. O'RTA OSIYADA INGLIZ-RUS RAQOBATINING AFG'ONISTONDAGI MIGRATSIYA JARAYONLARIGA TA'SIRI	268
Parmonov Sharofiddin Shavkatovich. VASSAL BUXORO AMIRLIGI DAVRIDA SHAHRISABZ BEKLIKI	271
Irgashov Xusniddin Nuridin o'g'li, Normatov Otabek Maxammatjonovich. BUXORO AMIRLIGIDA “YANGI USUL” MAKTABLARINING OCHILISHI VA ULARNING MINTAQADAGI FAOLIYATI	274
M.B.Misaboyeva, Normatov Otabek Maxammatjonovich. YOSH BUXOROLIKLAR HARAKATI TARIXIDAN	276
Маҳмуд Ҳамраев. АМИР ОЛИМХОНИНГ ИНГЛИЗ ҚИРОЛИГА МАКТУБИ.....	280
J.X.Arziqulov. BUXORO TADBIRKORLARINING KO'RGAZMA VA YARMARKALARDAGI ISHTIROKI (XIX ASR OXIRI – XX ASR BOSHLARIDA).....	282
Bayramova Nodira. BUXORO XONLIGIDA, XAYRLI KASALLIK' NOMINI OLGAN „RISHTA” VA	284